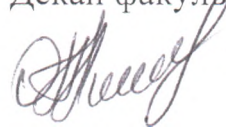

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ:
АТЕСТАЦІЙНИЙ ІСПИТ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

для спеціальності 016 Спеціальна освіта
за освітньо-професійною програмою
Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)
спеціалізації Спеціальна психологія
ступеня вищої освіти «бакалавр»
(заочна форма навчання)

Затверджено вченою радою
факультету спеціальної освіти,
психології і соціальної роботи
Протокол № від 28.11.2023 р.
Декан факультету

Тетяна ОПАЛЮК

Обговорено і затверджено
на засіданні кафедри
спеціальної та інклюзивної освіти
Протокол № 22 від 21.11.2023 р.
Завідувач кафедри

Світлана МИХАЛЬСЬКА

Кам'янець-Подільський
2023 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестаційний іспит зі спеціальної психології за спеціальністю 016 Спеціальна освіта спеціалізацією 016.02 Олігофренопедагогіка з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка має на меті визначити рівень професійної підготовки здобувача вищої освіти та його відповідність вимогам освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка).

Питання, які пропонуються на атестаційному іспиті зі спеціальної психології, охоплюють навчальний матеріал таких навчальних дисциплін: практична психологія в спеціальній та інклюзивній освіті, організація та зміст спеціальної психологічної допомоги, вікова психологія при порушеному онтогенезі, психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з особливими освітніми потребами, ортопсихологія, аутологія, психологія спеціального виховання і забезпечують можливість об'єктивно оцінити готовність випускників університету до професійної діяльності за призначенням. Для кожної навчальної дисципліни подано перелік основних тем і питань, що відповідають вимогам чинного стандарту вищої освіти підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 016 Спеціальна освіта спеціалізацією 016.02 Олігофренопедагогіка.

Атестаційний іспит зі спеціальної психології з дисциплін вільного вибору студента передбачає перевірку знань, умінь та навичок з усіх перерахованих вище навчальних дисциплін шляхом виконання теоретичних та практичних завдань.

Програмні компетентності навчання.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційній, навчально-виховній, навчально-реабілітаційній), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 5 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні компетентності:

СК 3 Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК 11 Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК 15 Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК 16 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Очікувані результати навчання:

РН 2 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

PH 7 Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

PH 12 Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

PH 17 Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

За виконання завдань здобувач вищої освіти може отримати максимум 100 балів.

**ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 016 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ 016.02 ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКА
ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА
(ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКА)**

**ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ В СПЕЦІАЛЬНІЙ ТА
ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
ПСИХОДІАГНОСТИКИ ДІТЕЙ З ООП**

Тема. Психодіагностика як прикладна галузь психології

Завдання психодіагностики. Поняття про психологічний діагноз та психологічне обстеження. Етапи психологічного обстеження. Нормативні вимоги до користувачів психодіагностичними методиками

Тема. Психодіагностика дітей із ООП

Мета, принципи психологічного вивчення дітей із ООП. Етапи психодіагностичного вивчення дитини із ООП

Тема. Методи психодіагностики дітей із ООП

Класифікація психодіагностичних методів. Методи психологічного вивчення дітей із ООП

Тема. Особливості психологічного обстеження дітей з ООП

Методи обстеження при порушеннях зору. Психологічне вивчення дітей з порушенням слуху. Особливості психологічного обстеження дітей з порушеннями ОРА. Діагностика інтелектуальних порушень у дітей. Діагностика затримки психічного розвитку

Тема. Тести інтелекту

Інтелект та його вимірювання. Тести інтелекту (Амтхауера, Айзенка, Кеттелла, Равена, ШТУР, Біне-Сімона, Векслера).

Тема. Методи діагностики порушень в емоційно-вольовому розвитку дітей з ООП

Основні психологічні засоби діагностики психічних станів. Методики визначення поведінкових проявів. Діагностика емоційно-особистісної дезадаптації.

Тема. Психодіагностика особистісного розвитку

Особистісні тести-опитувальники. Проективні методи діагностики самосвідомості та мотиваційної сфери.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ
ПСИХОКОРЕКЦІЇ ДИТИНИ З ООП**

Тема. Психокорекція як галузь прикладної психології

Поняття та завдання психологічної корекції. Психокорекційні заходи.

Тема. Загальні питання організації психокорекційного впливу

Етапи психокорекційної роботи. Структура розвивальних занять. Структура корекційних занять. Форми корекційного впливу. Основні методичні

вимоги до складання психокорекційних програм. Особливості організації психокорекційної роботи з дітьми з ООП.

Тема. Принципи та методи психологічної корекції

Принципи психологічної корекції. Методи психокорекції.

Тема. Психологічна корекція порушень емоційно-вольової сфери дітей із ООП

Завдання психологічної корекції порушень емоційно-вольової сфери дітей із ООП. Психологічна корекція порушень емоційно-вольової сфери дітей з порушеннями ОРА. Психологічна корекція емоційної сфери дітей із ЗПР. Психологічна корекція емоційної сфери дітей з інтелектуальними порушеннями.

Тема. Рання психокорекція

Принципи ранньої корекційної роботи. Організаційні, змістові та методичні аспекти ранньої корекційно-розвиткової допомоги. Методи навчання і виховання дітей з інтелектуальним недорозвитком раннього віку.

Тема. Розвиток пізнавальної діяльності дітей з ООП

Методичні рекомендації щодо організації та проведення занять з дітьми з ПОРА. Розвиток пізнавальної діяльності та цілеспрямоване формування вищих психічних функцій у дітей із ЗПР. Розвиток пізнавальних процесів у дітей із ПП. Розвиток пізнавальних процесів у дітей із порушенням зору.

Тема. Психокорекційна робота з дітьми з РСА

Основні напрямки психологічної корекції для дітей з РСА. Напрямки занять з дітьми з РСА. Вироблення соціально-комунікативних навичок у школярів з аутизмом.

Тема. Психокорекція комунікативної діяльності і поведінки

Психокорекція комунікативної діяльності. Психокорекція підлітків із психопатіями й акцентуаціями характеру.

Тема. Психокорекційна робота з батьками, що мають дітей з ООП

Категорії ставлення батьків до своєї дитини з ООП. Цілі психокорекційної роботи з батьками. Напрямки та психокорекційні технології у роботі з батьками.

Тема. Методи групової психокорекції

Поняття про психокорекційні групи. Групи тренінгу. Групи зустрічей. Етапи групової психокорекції.

Тема. Методи практичної психокорекції

Ігротерапія як метод практичної корекції. Арт-терапія як метод практичної корекції. Психодрама як метод групової психокорекції.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ З ООП В УМОВАХ ВІЙНИ

Тема. ПТСР

Стрес: поняття, стадії. Посттравматичний стресовий розлад та його причини. Симптоми ПТСР та їх прояви. Особливості прояву ПТСР у дітей.

Тема. Психологічна діагностика постраждалих осіб

Базові принципи діагностики постраждалих осіб. Особливості посткризової психологічної діагностики дітей.

Тема. Психологічна допомога особам, які постраждали внаслідок військового конфлікту

Консультаційна та психотерапевтична робота з дітьми, які постраждали в зоні локального військового конфлікту. Встановлення контакту з дитиною, що пережила травму. Надання першої психологічної допомоги. Проведення індивідуальної відновлювальної роботи. Рекомендації для педагогів і батьків у спілкуванні з дітьми з ПТСР.

Тема. Психологічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану

Кроки підтримки для зменшення наслідків психологічної травми дітей з ООП. Роль ігор у підтримці дітей з ООП. Організація підтримки дітей з ООП педагогами. Особливості підтримки дітей з ООП.

Тема. Арт-терапія у системі психоемоційної підтримки осіб з ООП в умовах воєнного стану

Характеристика арт-терапії. Види арт-терапії. Основні правила роботи з дитячою групою. Підготовка до заняття і знайомство.

Тема. Горе як гострий кризовий стан

Комплекси симптомів горя. Стадії переживання горя дитиною. Періоди переживання дітьми горя. Принципи психологічної допомоги дитині, яка втратила близьку людину. Психологічне консультування і психотерапія тяжкої втрати.

Тема. Використання технік психотерапії з дітьми та підлітками, що мають травматичний досвід. Травмофокусована когнітивно-поведінкова терапія.

Стратегії обстеження дітей, що пережили травму. Модель ТФ КПП. Основні компоненти ТФ КПП.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ ОСІБ З ООП

Тема. Загальне уявлення про психологічне консультування, його завдання та види

Мета і завдання психологічного консультування осіб з ООП. Принципи психологічного консультування осіб з ООП. Основні види консультування

Тема. Технологія ведення бесіди

Організація консультативної бесіди за Альошиною Ю.Є. Обмеження мовлення консультанта в діалозі. Аналіз емоційних переживань. Альтернативні формулювання. Використання парадоксальних запитань. Уточнюючі і поглиблюючі формулювання. Використання інтерпретації. Перефразування. Контакт з клієнтом під час бесіди (вербальний, невербальний, поза тіла, тон і гучність голосу, використання паузи).

Тема. Консультування батьків дітей з ООП

Звернення батьків дітей з ООП до консультанта. Корекція позиції батьків до дитини з ООП. Корекція відношення батьків до дитини з ООП.

Консультування батьків з приводу проблем і складностей в житті дитини з ООП.
Консультування батьків з приводу їх власних проблем.

Тема. Теоретичні основи психотерапії

Суть поняття психотерапії. Етапи психотерапевтичного процесу. Етичні принципи психотерапевта.

Тема. Види та напрямки психотерапії

Психодинамічний напрямок. Аналітична психотерапія. Індивідуальна психотерапія. Гуманістичний напрямок. Когнітивний напрямок. Гештальт-терапія. Клієнт-центрована психотерапія. Поведінкова психотерапія. Позитивна психотерапія. Психодрама. Символдрама. Сімейна психотерапія.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бочелюк В. Я., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями : навч. посіб. К. : Центр учбової літ-ри, 2011. 260 с.
2. Гудима О.В., Данчук Ю.П. Психодіагностика (курс лекцій) : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2014. 131 с.
3. Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник. Київ : Академвидав, 2010. 288 с.
4. Корекція психосоціального розвитку дітей з церебральним паралічем. Методичні рекомендації працівникам реабілітаційних центрів / за ред. Т.Д.Ілляшенко. К., 2009. 240 с.
5. Коробко С., Коробко О. Робота психолога з молодшими школярами. К. : Літера ЛТД, 2006. 416 с.
6. Крамченкова В.О. Психодіагностика розвитку дошкільників : ранній та молодший вік. Харків : «Ранок», 2013. 160 с.
7. Матвеева М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. 164 с.
8. Мельничук О.Б. Психологічна діагностика : навч. посіб. Київ : Каравела, 2013. 315 с.
9. Мельничук О.Б. Психологічна діагностика : навч. посіб. 2-ге вид., стер. Київ : Каравела, 2019. 315 с.
10. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників / Н.М. Стадненко, Т.Д. Ілляшенко, Л.В. Борщевська, А.Г. Обухівська. Кам'янець-Подільський : Абетка, 1998. 144 с.
11. Мушкевич М. І. Основи психотерапії : навч. посіб / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна ; за ред. М. І. Мушкевич. Вид. 3-тє. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с.
12. Олійник Л. М. Психодіагностика і корекція : навч.-метод. посіб. Миколаїв : ПП «Принт-Експерт», 2010. 218 с.
13. Психолого-педагогічна діагностика розвитку дітей раннього дошкільного віку : навч.-метод. посіб. / за наук. ред. Л.А. Федорович; укладачі О.В. Гніту, І.В. Макаренко, Л.А. Федорович. Кременчук : Християнська Зоря, 2008. 217 с.

14. Психолого-педагогічні основи ранньої діагностики та корекції вад психофізичного розвитку / Е.К.Коса, Л.А.Маруніч, М.П.Матвєєва, В.М.Ремажевська, А.Ю.Сороківський / за заг. редакцією В.М.Ремажевської. Львів : «Апріорі», 2011. 91 с.

15. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями: навчально-методичний посібник / авт.: О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, І.В. Сухіна, Н. А. Ярмола.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової К., ІСПП імені Миколи Ярмченка НАПН України, 2018. 123 с.

16. Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник [кол. авторів ; за заг. ред. С.П. Миронової]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Частина 2. 224 с.

17. Славіна Н.С. Основи психотерапії : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2015. 98 с.

18. Славіна Н.С., Михальська С.А. Психологічне консультування : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2014. 170 с.

19. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей : монографія. Київ : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2009. 385 с.

20. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Тема 1. Організація та зміст роботи шкільного психолога

Особливості роботи шкільного психолога. Напрямки роботи шкільного психолога. Зміст і види діяльності шкільного психолога. Права та обов'язки шкільного психолога

Тема 2. Методи психодіагностики.

Класифікація методів психодіагностики. Характеристика строго формалізованих методик: а) тести; б) опитувальники; в) проєктивні методи діагностики; г) психофізіологічні методики. Характеристика мало формалізованих методик: спостереження, бесіда, інтерв'ю, аналіз продуктів діяльності.

Тема 3. Методи психокорекції

Психогімнастика. Ігрова психотерапія. Піскова терапія.

Тема 4. Психодіагностика та психокорекція як вид діяльності спеціального психолога.

Діагностика структури дефекту. Врахування дефекту у психологічному обстеженні. Методики спеціальної діагностики. Корекційно-розвивальна

програма «Дитина – дитині». Методи корекції в системі психологічної допомоги людям з обмеженими можливостями

Тема 5. Психологічна профілактика як вид діяльності спеціального психолога.

Профілактична робота практичного психолога. Рівні психопрофілактичної роботи. Групи причин для психопрофілактичної роботи. Напрями і зміст психологічної профілактики.

Тема 6. Особливості переживання психотравми в дитячому та підлітковому віці

Поняття «психотравма», «стрес», «кризова ситуація». Особливості реагування дітей на травматичну стресову подію. Психологічні особливості переживання кризи підлітками.

Тема 7. Психологічна допомога дітям, які пережили травматичну ситуацію

Перша невідкладна допомога людині в психотравмуючій ситуації. Допомога в екстремальних ситуаціях, які пов'язані із загрозою для життя. Психологічний дебрифінг у роботі з кризовими станами. Використання малювання при роботі з дітьми в травматичних ситуаціях. Збереження психоемоційного благополуччя підлітка. Особливості індивідуальної консультативної роботи з дітьми, які пережили травматичну ситуацію з використанням серійного малювання. Використання мандали при відпрацюванні психотравмуючих ситуацій.

Тема 8. Профілактика професійного вигорання спеціалістів, які працюють з травмою

Супервізія як умова профілактики професійного вигорання психолога. Профілактика і зниження інтенсивності впливу вторинної травми на спеціаліста.

Тема 9. Надання першої психологічної допомоги сім'ям з дітьми, дітям, які перебувають або перебували у зоні збройного конфлікту.

Надання першої психологічної допомоги. Загальні рекомендації щодо поведінки при наданні першої допомоги в надзвичайних ситуаціях. Стратегія надання допомоги в екстремальних ситуаціях. Екстрена психологічна допомога при гострому стресовому стані. Подолання стресового стану.

Тема 10. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу освіти

Діагностико-прогностична діяльність. Психологічна підтримка педагогів. Психологічна підтримка батьків. Корекційно-розвиткова робота з дітьми з особливими освітніми потребами. Основні етапи, завдання та зміст діяльності практичного психолога з дитиною з особливими освітніми потребами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Андрушко Я. С. Психокорекція: навчально-метод. посібник / Я. С. Андрушко. Львів: ДУВС, 2017. 212 с. . URL : <http://surl.li/evhpu>
2. Крюкова М. А., Лісовенко А. Ф. Практикум з психотерапії та психокорекції : навчально-методичні рекомендації (в допомогу до самостійної

роботи для здобувачів вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології) [Електронне видання]. / М. А. Крюкова, А. Ф. Лісовенко; кафедра психології НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2020. 40 с. URL : <http://surl.li/evhprw>

3. Омельченко І.М., Кобильченко В.В. Спеціальна психологія: підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 224 с. URL : <http://surl.li/evhqca>

4. Перша психологічна допомога : посібник для працівників на місцях. Київ : Видавництво ПУЛЬСАРИ, 2017. 64 с. URL : <http://surl.li/evhqca>

5. Психологічний супровід інклюзивної освіти : методичні рекомендації / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/709275/1/інклюзія.pdf>

6. Психологічний супровід інклюзивної освіти. Підручник / Колектив авторів; за заг. ред. Т.О.Докучиної. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 172 с.

7. Психологічна допомога дитині у психотравмуючій ситуації. Методичний посібник. / Уклад. Г.Б.Растроста. Суми. НВВ КЗ СОІППО : 2018. 64 с. URL : <http://surl.li/evhuk>

8. Свириденко М.М. Організація психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Суми, 2017. 62. URL : <https://www.pedrada.com.ua/article/232-organizatsiya-psihologichnogo-suprovodu-dtey-z-osoblivimi-osvtnmi-potrebami-v-umovah>

Додаткова література

1. Миронова С.П. Гуманізація освітнього простору спеціальної та інклюзивної освіти: теорія і практика. Колектив авторів; за наук. ред. А.А.Колупаєвої, І.М.Дичківської. Рівне : Волинські обереги, 2020. 364 с.

2. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності. Підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.

3. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 312 с. URL : <http://surl.li/dhynj>

4. Перша психологічна допомога : посіб. для тренера / уклад. : Чернобровкіна В. А., Гірник А. М. Київ : Видавництво ПУЛЬСАРИ, 2017. 96 с. URL : <http://surl.li/bteez>

5. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталого дитини: Підручник. К. : Знання, 2008. 359 с. URL : <https://studfile.net/preview/2299106/>

6. Спеціальна психологія. Тексти. Частина 1./ За ред. М.П.Матвеевої, С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський : КПДПУ . 1999.158 с.

7. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник / укл. О. В. Чепка – Умань : ВПЦ «Візаві», 2016 104 с.

8. Миронова С.П., Буйняк М.Г. Професійна діяльність та особистість корекційного педагога: Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський :

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ ПРИ ПОРУШЕНОМУ ОНТОГЕНЕЗІ

Тема 1. Теоретико-методологічні засади вікової психології.

Предмет, мета і завдання вікової психології. Методи вікової психології. Галузі вікової психології та її зв'язок з іншими науками. Значущість вивчення вікових особливостей дітей з порушеннями психофізичного розвитку для організації навчальної, виховної та корекційно-розвиткової роботи.

Тема 2. Концепції розвитку особистості у працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Психоаналітичні теорії розвитку дитини (З. Фрейд, К. Юнг, А. Адлер). Епігенетична теорія розвитку особистості Е. Еріксона. Загальна характеристика теорій соціального наuczіння. Теорія когнітивного розвитку дитини Ж. Піаже. Культурно-історична концепція розвитку психіки Л.С. Виготського. Концепція психічного розвитку дитини Д.Б. Ельконіна.

1. Тема 3. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі. Поняття «розвиток» та його особливості. Рушійні сили розвитку психіки. Закономірності психічного розвитку при нормотиповому та порушеному онтогенезі. Поняття «онтогенез» та «дизонтогенез», види дизонтогенезу. Поняття «вік» та його параметри. Сензитивні та кризові періоди розвитку психіки дитини.

Тема 4. Психологічні особливості розвитку дітей немовлячого віку при нормотиповому та порушеному онтогенезі.

Психологічна характеристика дітей у період новонародженості. Особливості розвитку психічних процесів у дітей немовлячого віку при нормотиповому та порушеному онтогенезі. Провідний вид діяльності та його вплив на формування особистості дитини немовлячого віку. Характеристика новоутворень психіки у немовлячому віці. Ознаки, що вказують на порушення у розвитку дітей немовлячого віку.

Тема 5. Психологічні особливості розвитку дітей раннього віку при нормотиповому та порушеному онтогенезі.

Соціальна ситуація розвитку у ранньому дитинстві. Особливості розвитку пізнавальних процесів у дітей раннього віку з типовим та порушеним онтогенезом. Формування особистості дитини раннього віку: характеристика особистісних новоутворень раннього віку; криза трьох років; вплив провідного виду діяльності на розвиток особистості дитини раннього віку.

Тема 6. Психологічні особливості розвитку дітей дошкільного віку при нормотиповому та порушеному онтогенезі.

Соціальна ситуація розвитку дошкільника. Психічний розвиток дошкільників з нормотиповим розвитком та порушеним онтогенезом. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність дошкільного віку. Вплив порушень психофізичного розвитку на формування ігрової діяльності дошкільника.

Розвиток особистості дитини дошкільного віку. Психологічні новоутворення дошкільного віку. Психологічна готовність до школи: порівняльний аналіз при нормотиповому та порушеному онтогенезі.

Тема 7. Психологічні особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку при нормотиповому та порушеному онтогенезі .

Соціальна ситуація розвитку. Навчання як провідний вид діяльності молодшого школяра. Вплив порушень психофізичного розвитку на формування навчальної діяльності молодшого школяра. Проблема психологічної адаптації дитини до навчання в школі. Труднощі адаптації до навчання в школі молодших школярів з різними категоріями освітніх потреб. Психологічні новоутворення молодшого шкільного віку. Формування особистості молодшого школяра, криза семи років.

Тема 8. Психологічні особливості розвитку дітей підліткового віку при нормотиповому та порушеному онтогенезі.

Характеристика психофізіологічних змін в організмі підлітка та їхній вплив на формування особистості. Соціальна ситуація розвитку. Криза підліткового віку. Провідна діяльність в підлітковому віці. Новоутворення підліткового віку. Специфіка підліткового періоду при різних варіантах дизонтогенезу.

Основна література

1. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
2. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія : підручник. Київ: Академія, 2020. 224 с.
3. Конопляста С.Ю., Сак Т.В. Логопсихологія: навч. посіб. Київ, 2010. 293 с.
4. Синьова Є.П. Тифлопсихологія: навч. посіб. Київ, 2004. 213 с.
5. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталості дитини: підручник. Київ: Знання, 2008. 359с.
6. В. Тарасун. Аутологія: теорія і практика: підручник. Київ: «Вадекс», 2018. с.590.

Допоміжна література

1. Брушневська І. Закономірності розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення / Педагогічний часопис Волині. 2016. С. 70-75.
2. Вікові особливості психічного розвитку дітей з порушенням зору від дитинства до шкільного віку. Режим доступу: https://stud.com.ua/87553/psihologiya/vikovi_osoblivosti_psihichnogo_rozvitku_ditey_porushennyam_zoru_ditinstva_shkilnogo_viku.
3. Гаврилов О. В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. 308 с.
4. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: наук.-

метод. посіб. / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбіді. К.: «СПКТБ УТОГ», 2011. 328 с.

5. Ілляшенко Т. Д., Бастун Н. А., Сак Т. В. Діти з затримкою психічного розвитку та їх навчання: навч. посібник для педагогів і шкільних психологів. Київ : ІЗМН, 1997. 128 с.

6. Костенко Т. М. Дитина з порушенням зору. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

7. Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія : практикум. Харків, 2009. 192 с.

8. Литовченко С. В., Жук В. В., Таранченко О.М. Дитина з порушенням слуху. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 56 с.

9. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки : навчальний посібник / за ред. С. П. Миронової, О. В. Гаврилова, М. П. Матвєєвої. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.

10. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями слуху. Режим доступу: <http://www.svyatoshinruo.kiev.ua/component/content/article/63-inklusia/6403-2018-01-10-18-34-54>

11. Особливості розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями зору: наук.-метод. посіб. / Вавіна Л. С., Гудим І. М., Кондратенко С.В., Довгопола К. С., Нафікова Л. А. К.: Педагогічна думка, 2012. 138 с.

12. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ: Академ-видав, 2008. 432 с.

13. Пахомова Н. Г. Спеціальна психологія : навч. посіб. для студентів спец. 6.010105 Корекційна освіта. Полтава : АСМІ, 2015. 359 с.

14. Ружицька Л.І. Особливості психічного розвитку молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення / Зб. наук. праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України. 2011. С. 706-715.

15. Сак Т.В. Особлива дитина: від народження до 6 років. К.: Літера ЛТД, 2008. 144 с.

16. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. К.: Просвіта, 2001. 416 с.

17. Трикоз С. В., Блеч Г. О. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ОЦІНКА РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Тема 1. Поняття про норму психічного розвитку та рівні аналізу цієї категорії у практичній психології.

Норма психічного розвитку у медицині та психології. Нейропсихологічний аналіз категорії норми психічного розвитку. Функціональна організація мозку.

Локальні пошкодження мозку та їх наслідки. Поняття про обхідні шляхи корекційної роботи. Загальнопсихологічний рівень аналізу. Проблема формування психічних функцій. Інтеріоризація. Поетапне формування розумових дій за П.Я.Гальперіним. Віково-психологічний рівень аналізу. Закономірності та механізми розвитку психіки людини.

Тема 2. Причини неуспішності дитини у навчанні

Причини порушення мотивації навчальної діяльності. Причини порушення навчальних дій. Причини порушення навчальних операцій

Тема 3. Причини неадекватної поведінки дітей

Поняття адаптації і дезадаптації, адекватної та неадекватної поведінки. Біологічні чинники неадекватної поведінки дітей. Соціальні чинники неадекватної поведінки дітей. Психологічні чинники неадекватної поведінки дітей

Тема 4. Організація та зміст діяльності ресурсних центрів інклюзивної освіти.

Положення про діяльність ресурсних центрів інклюзивної освіти. Склад. Завдання. Принципи діяльності. Форми організації навчання дітей з психофізичними порушеннями: навчання в спеціальних школах, навчально-реабілітаційних центрах, інтегроване, інклюзивне та індивідуальне навчання (переваги та недоліки).

Тема 5. Анамнез.

Поняття про анамнез. Види анамнезу: об'єктивний (сімейний, особистий, захворювання), суб'єктивний. Значення збору анамнезу у психодіагностиці. Методика збору анамнезу.

Тема 6. Проблеми створення сприятливого психологічного клімату для роботи з дитиною.

Врахування вікових та індивідуально – психологічних особливостей дітей. Особливості обстеження дітей раннього дитячого, дошкільного, молодшого шкільного, підліткового віку. Орієнтація на провідну діяльність, соціальну ситуацію розвитку, основні психологічні новоутворення у кожному віковому періоді. Встановлення довірливих взаємин з дитиною як передумова успішності обстеження.

Тема 7. Психологічне обстеження в умовах ресурсних центрів інклюзивної освіти

Мета та завдання психологічного обстеження. Етапи психологічного обстеження. Психолого-педагогічна оцінка та психологічний діагноз. Поняття про психологічний діагноз. Структура психологічного діагнозу. Методи психологічної діагностики.

Тема 8. Спостереження та бесіда як методи психодіагностики.

Місце спостереження у психологічному обстеженні. Ігрова діяльність як метод психодіагностики. Значення бесіди у психологічному обстеженні. Проективне інтерв'ю. Методика проведення бесіди з батьками, педагогами, дитиною.

Тема 9. Інтелект як об'єкт психодіагностики.

Поняття про інтелект. Завдання діагностики інтелекту. Методи діагностики інтелекту: психометричний, якісний та системний підходи до діагностики інтелекту (переваги та недоліки).

Тема 10. Тест Векслера.

Порівняльна характеристика тесту Біне-Сімона та тесту Векслера. Поняття про інтелектуальний коефіцієнт девіантного типу. Структура тесту Векслера та вимоги щодо його проведення. Особливості проведення 1-12 субтестів. Кроки опрацювання результатів за тестом Векслера. Інтерпретація результатів. Профіль інтелекту.

Тема 11. Якісний напрямок діагностики інтелекту.

Пізнавальні процеси як об'єкт психодіагностики. Методи діагностики мислення (операцій мислення: аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, абстрагування; видів мислення: наочно-образного, вербально-логічного; властивостей та індивідуальних стратегій мислення), пам'яті (обсягу, процесів, індивідуальних особливостей), уваги, сприймання, мовлення.

Тема 12. Системний напрямок діагностики інтелекту.

Навчаючий експеримент О.Іванової: теоретичне обґрунтування, процедура обстеження та опрацювання результатів. Особливості виконання методики О.Іванової дітьми з різним клінічним діагнозом. Експрес-методика діагностики рівня розумового розвитку дітей Н.М.Стадненко: теоретичне обґрунтування, процедура обстеження та опрацювання результатів. Особливості виконання методики дітьми з різним клінічним діагнозом

Тема 13. Проблема диференційної діагностики розумової відсталості та інших видів аномалій.

Розумова відсталість та затримка психічного розвитку. Розумова відсталість та загальний недорозвиток мовлення первинного характеру. Проблеми діагностики рівня інтелектуального розвитку при сенсомоторних вадах. Методи діагностики розумової відсталості.

Тема 14. Діагностика порушень емоційно-вольової сфери.

Методи діагностики емоційно-вольової сфери. Діагностика високого рівня тривожності. Діагностика схильності до афективних спалахів. Діагностика здатності до організації поведінки.

Тема 15. Педагогічне та логопедичне обстеження

Завдання педагогічного обстеження. Методи та програма педагогічного обстеження. Завдання логопедичного обстеження. Методи та програма логопедичного обстеження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Матвеева М.П. Організація роботи шкільного психолога. Кам'янець-Подільський : КПНУ, 2000.146 с.
2. Коробко С.Л., Коробко О.І. Робота психолога з молодшими школярами. К. : Літера ЛТД, 2006. 416 с.

3. Стадненко Н.М., Іляшенко Т.Д., Боршівська Л.В., Обухівська А.Г. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. Кам'янець-Подільський : Абетка., 2000. 144 с.

Допоміжна

1. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник / укл. О.В. Скрипнеченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К. : Каравела, 2012. 400 с.

2. Вікова психологія : хрестоматія : навчальний посібник / укл. Л.В. Долинська, Т.М. Лисянська та ін. К. : Каравела, 2014. 488 с.

3. Загальна психологія : підручник. / за заг. ред. академіка С.Д. Максименка. 2-ге вид., переробл. і доп. Вінниця : Нова Книга, 2004. 704 с.

4. Лазарєва І.А. Неврологічні основи логопедії: навчально-методичний посібник для студентів дефектологічних спеціальностей. Луганськ, 2005. 132 с.

5. Логопедія : підручник, 2-е видання. За ред. М.К. Шеремет. К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. 672 с.

6. Логопсихологія : навч. посіб. / укл. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. ; за ред. М. К. Шеремет. К. : Знання, 2010. 234 с.

7. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку: науково-методичний посібник. К. : КНТ, 2008. 256с.

8. Маруненко І.М. Психофізіологія : навч. посіб. К. : Київський ун-т імені Боюса Гринченка, 2013. 408 с.

9. Пахомова Н.Г. Нейропсихолінгвістика : навч. посіб. для студ. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2013. 268 с.

10. Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. Нариси з олігофренопсихології / за заг. ред. Н.М. Стадненко. Кам'янець-Подільський: Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2002. 200 с.

11. Синьов В.М. Психологія розумово відсталої дитини: підручник / укл. В.М. Синьов, М.П. Матвєєва, О.П. Хохліна. К. : Знання, 2008. 359 с.

ОРТОПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Характеристика порушень опорно-рухового апарату.

Характеристика видів порушень опорно-рухового апарату. Поняття, етіологія ДЦП. Клінічні форми ДЦП.

Тема 2. Психологічна діагностика дітей з ЦП

Психодіагностика в системі реабілітації дітей з ДЦП. Особливості психологічного обстеження дітей. Психодіагностика рухових функцій. Психодіагностика сенсорно-перцептивних функцій.

Тема 3. Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей з ДЦП.

Особливості сприймання. Особливості пам'яті. Особливості мислення. Особливості уваги. Принципи психокорекції. Психологічна корекція пізнавальних процесів.

Тема 4. Порушення вищих психічних функцій у дітей з ДЦП.

Нейропсихологічне дослідження пізнавальних процесів. Особливості ВПФ при спастичній диплегії. Особливості ВПФ при геміпаретичній формі ДЦП. Особливості ВПФ при гіперкінетичній формі ДЦП.

Тема 5. Порушення інтелектуальних функцій у дітей з ДЦП.

Порушення інтелектуальних функцій у дітей із спастичною диплегією. Порушення інтелектуальних функцій у дітей із геміпаретичною формою ДЦП.

Тема 6. Особливості спілкування дітей з ДЦП.

Експресивно-мімічні засоби спілкування. Мотиви спілкування при ДЦП. Порушення комунікативних функцій.

Тема 7. Особливості розвитку особистості дітей з ДЦП.

Незрілість особистості дитини з ДЦП. Основні причини порушення розвитку особистості дітей із ЦП. Психопатологічні варіанти особистості дітей із ЦП. Проблеми корекції дітей з ДЦП, які мають патохарактерологічні і невротичні прояви.

Тема 8. Особливості емоційно-вольової сфери у дітей з ДЦП.

Порушення формування емоційно-вольової сфери. Психологічна корекція емоційних порушень.

Тема 9. Психологічний супровід навчально-виховного процесу в інклюзивних класах.

Навчальна та соціально-психологічна адаптація дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в інклюзивному класі. Диференційований та індивідуальний психологічні підходи до дитини з порушеннями опорно-рухового апарату. Напрями роботи шкільного психолога в системі інклюзивної освіти. Виховання в учнівському середовищі толерантного ставлення до дітей з ООП. Психологічні основи роботи з сім'єю дітей з ДЦП.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Діти з дитячими церебральними паралічами: обстеження, корекція, реабілітація : на допомогу керівникам спеціальних шкіл-інтернатів, реабілітаційних центрів, вчителям, вихователям, реабілітологам, психологам, батькам, студентам. Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова, 2006. 160 с.

2. Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г., Романенко О.В., Скрипка Н.С. Корекція психосоціального розвитку дітей з церебральним паралічем у реабілітаційному центрі (Дошкільний і молодший шкільний вік). Київ : Церебрал, 2003. 155 с.

3. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі. Методичні рекомендації фахівцям з організації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату. Навчально-методичний посібник / Шевцов А.Г., Романенко О.В., Ханзерук Л.О., Чеботарьова О.В., за заг. наук. ред. Шевцова А.Г. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 200 с.

4. Корекція психосоціального розвитку дітей з церебральним паралічем. Методичні рекомендації працівникам реабілітаційних центрів / за ред. Т.Д.Ілляшенко. Київ, 2009. 240 с.

Додаткова

1. Бочелюк В. Я., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями : навч. посіб. Київ : Центр учбової літ-ри, 2011. 260 с.
2. Кравчук Л.С. Корекція розумової працездатності студентів з дитячим церебральним паралічем у навчальній діяльності : [монографія]. Київ : ТАЛКОМ, 2018. 169 с.
3. Шевцов А.Г. Освітні основи реабілітології : [монографія] / Андрій Гаррійович Шевцов. Київ : «МП Леся», 2009. 484 с.
4. Шевцов А.Г. Сучасні проблеми освіти і професійної реабілітації людей з вадами здоров'я: Монографія / А.Г.Шевцов . Київ : Соцінформ, 2004. 200 с.

АУТОЛОГІЯ

Тема 1. Аутизм як особливий вид дизонтогенезу.

Історія вивчення аутизму як окремої нозології. Поняття РСА та причини виникнення. Класифікація РСА. Проблеми розмежування РСА та інших порушень розвитку.

Тема 2. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з РСА.

Характеристика технологій психолого-педагогічного супроводу дітей з РСА. Етапи психолого-педагогічного супроводу дітей з РСА. Технологія виявлення особливостей розвитку дитини, визначення її потреб для подальшого розроблення корекційно-розвивальної стратегії. Технологія психопрофілактики як створення відповідних умов в закладі освіти з опорою на середовищні ресурси. Технологія системної корекційно-розвивальної роботи з дитиною з опорою на базові структури психічної організації. Технологія проведення засідань групи супроводу, що визначає пріоритети, стратегію супроводу та розробляє індивідуальну програму розвитку дитини. Технологія формулювання актуальних цілей за принципами ціле покладання SMART та узгодженого їх досягнення всіма учасниками групи супроводу. Технологія командної взаємодії. Технологія самооцінки професійного розвитку педагогів.

Тема 3. Система ранньої психолого-педагогічної допомоги дітям з РСА.

Сутність раннього втручання для дітей з РСА. Ключові принципи раннього втручання. Програми раннього втручання у розвиток дітей з РСА.

Тема 4. Особливості розвитку мовлення дітей з РСА.

Альтернативна комунікація у роботі з дітьми з РСА. Жестова мова. Комунікативна система обміну картинками (PECS). Комунікативні дошки. Мовленнєва програма «Makaton». Метод мовленнєвого оперантного обслуговування (Operant speech training). Формування комунікативної діяльності в дітей з РСА. Принципи комунікативної взаємодії з дітьми, що мають розлади спектру аутизму.

Тема 5. Методи допомоги дітям з РСА з доведеною ефективністю.

Поведінкові та когнітивно-поведінкові втручання. Підходи, спрямовані на соціально-комунікативний розвиток. Метод «Фізичні вправи».

Тема 6. Системна корекційно-розвивальна робота з дітьми з РСА.

Використання науково-обґрунтованих методик здійснення психолого-педагогічної допомоги дітям з РСА. Становлення життєвої компетентності як пріоритетний напрям розвитку дітей з РСА. Відбір, адаптація та використання корекційно-розвивальних стратегій та матеріалів до потреб певної особи з РСА.

Тема 7. Базові програми розвитку дітей дошкільного віку з РСА.

Загальна характеристика програм розвитку дошкільників з РСА. Вік немовляти (від народження до одного року). Ранній вік (другий і третій роки життя). Молодший дошкільний вік (четвертий і п'ятий роки життя). Старший дошкільний вік (шостий і сьомий роки життя).

Тема 8. ТЕАССН-підхід у роботі з дітьми з РСА.

Структурування простору. Структурування часу. Структурування діяльності і матеріалів.

Тема 9. Оперантне навчання дітей з РСА.

Сутність оперантного навчання. Навчання окремими пробами. Використання допомоги в оперантному навчанні. Використання підкріплення в оперантному навчанні.

Тема 10. Особливості навчання і виховання дітей з РСА в закладі з інклюзивним навчанням.

Прикладні аспекти реалізації інклюзивної форми освіти дітей із РСА. Психологічна корекція в практиці інклюзивного навчання дітей з РСА. Роль та місце педагогічної корекції в освітній інтеграції дітей з РСА.

Тема 11. Готовність фахівців до роботи з дітьми з РСА.

Особливості формування готовності вчителів до роботи з дітьми з РСА. Прогностична функція корекційного педагога. Зміст корекційної роботи гувернера-дефектолога. Формування фахової компетентності педагогів для корекційної роботи в умовах інклюзії. Технологія командної взаємодії.

Тема 12. Співпраця з батьками дітей з РСА.

Медико-соціальні та педагогічні проблеми сім'ї з дитиною з РСА. Спільна діяльність спеціалістів і сім'ї дитини з РСА в реалізації системного підходу у психічному розвитку дитини у процесі інтеграції її в соціум. Форми та методи роботи з батьками дітей з РСА. Особливості співпраці з батьками дітей з РСА в інклюзивному середовищі.

Тема 13. Сучасні підходи до проблеми навчання дітей з РСА за кордоном.

Особливості роботи з дітьми з РСА у США і Франції. Організація допомоги і підтримки дітям з РСА у Швеції. Специфіка навчання учнів з РСА в Бельгії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Тарасун В.В. Аутологія : монографія. Київ : «МП Леся», 2014. 580 с.

2. Тарасун В.В. Нейробиологія розвитку і навчання дитини. Теорія і практика аутології. Основи психосоматики. Мультимедійний супровід навчальних дисциплін : Навчально-методичний посібник. Київ : Книга-плюс, 2017. 304 с.

3. Скрипник Т.В. Комплексна програма розвитку дітей з аутизмом (на допомогу фахівцям): науково-методичний посібник. Київ : 2013. 59 с.

4. Скрипник Т.В. Стандарти психолого-педагогічної допомоги дітям з розладами аутичного спектра : навч.-метод. посіб. Київ : «Гнозіс», 2013. 60 с.

5. Скрипник Т.В. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посіб. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.

Додаткова література

1. Моделювання шкільної ситуації як засіб підготовки до навчання дітей з аутизмом: науково-методичний посібник. Київ : Педагогічна думка, 2008. 104 с.

2. Островська К. О. Аутизм : проблеми психологічної допомоги. Навч. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 110 с.

3. Скрипник Т.В. Освіта дітей з аутизмом: від міфу до реальності: навчально-наочний посібник. Київ : «Гнозіс», 2014. 26 с.

4. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму : монографія. Київ : Видавництво «Фенікс», 2010. 320 с.

5. Сухіна І. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом: посібник. Київ-Чернівці: «Букрек», 2017. 192 с.

6. Тарасун В.В. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом: Навч. посіб. для вищих навч. закладів. Київ : Наук. світ, 2004. 100 с.

7. Шульженко Д.І. Корекційний розвиток аутичної дитини : (книга для батьків і педагогів). Київ, 2011. 346 с.

8. Шульженко Д. Аутизм – не вирок : наук.- метод. вид. Львів : Кальварія, 2010. 224 с.

9. Шульженко Д.І. Освітньо-психологічна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом : монографія. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, вид-во Хортицької національної академії, 2017. 444 с.

10. Шульженко Д. І. Психологічні основи корекційного виховання дітей з аутистичними порушеннями : автореф. на здобуття наук. ступеня д-ра психологічних наук; спец. 19.00.08 - спеціальна психологія. Київ, 2010. 46 с.

11. Арендарук А.О. Особливості модернізації системи спеціальної освіти в країнах західної Європи та США. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. Вип. 29. С. 8–13.

12. Базима Н.В. Допомога батькам у вихованні дітей з аутистичними порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 26. С. 8–13.

13. Базима Н.В. Врахування особливостей розвитку комунікативної сфери у дітей з аутизмом в умовах інклюзивної освіти. *Науковий часопис НПУ імені*

МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 26. С. 8–13.

14. Будяк Л. В. Основи інклюзивної освіти: навчально–методичний посібник. Черкаси : Вид. ЧНУ, 2009. 90 с.

15. Гладуш В.А. До питання формування професійної компетентності педагога інклюзивного закладу. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2015. № 1(9). С. 73–80.

16. Журавльова Л.С. Аналіз зарубіжного досвіду з проблеми організації та змісту інклюзивної освіти. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 26. С. 108

17. Івашура Н. С. Компоненти успішної реалізації інклюзивної освіти. Готовність педагогів. Сучасні реалії надання допомоги особам з розладами спектру аутизму. Київ : 2009. С. 66–71.

18. Івашура Н.С. Рівне наставництво в інклюзивній освіті дітей з аутизмом. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. пр.* Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. № 22. Сер. 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. С. 84–87.

19. Ільмінська Л. Інноваційні технології в корекційній роботі з аутичними дітьми. *Збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної здобувач вищої освітиської конференції «Українська корекційна освіта: історія та перспективи розвитку»*. Вип.1. Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2015. С. 42–46.

20. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 100 с.

21. Інклюзивна освіта : теорія і практика : навч.-метод. пос. Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, 2012. 192 с.

22. Крет Я. В. Рання діагностика та корекція психомоторики дітей з аутизмом: монографія. М–во освіти і науки України; Запорізьський національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2007. 608 с.

23. Кротенко В.І. Психологічний супровід батьків під час навчання дітей в інклюзивних класах. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. пр.* / за ред. В. М. Синьова. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. № 24. Сер. 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. С. 315–320.

24. Мартинчук О.В. Сутність поняття та зміст професійної компетентності фахівців у сфері інклюзивного навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць*, 2014. С.130–136.

25. Миронова С.П., Буйняк М.Г. Погляди педагогів спеціальних закладів на проблеми інклюзивної освіти. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака*. Вип XXII в двох частинах, частина 2. Серія : Соціально-педагогічна., 2013. С. 17–23.

26. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.

27. Огороднійчук З. В. Психологічна адаптація до процесу навчання дітей аутистів в умовах інклюзивної освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. пр. / за ред. В. М. Синьова*. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. № 23. Сер. 19: Корекційна педагогіка та психологія. С. 364–367.

28. Островська К.О. Соціальна адаптація дорослих осіб із загальними розладами розвитку. Львів : «Тріада плюс», 2012. 576 с.

29. Рибченко Л.К. Педагогічні вимоги до інклюзивної освіти дітей з аутистичними розладами. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наук. праць*. Київ : НПУ імені Драгоманова, 2014. №28. С. 83–88.

30. Рибченко Л.К. Застосування корекційних технологій в роботі з дітьми із аутизмом. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. пр. / за ред. В. М. Синьова*. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. № 34. Сер. 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. С. 125–130.

31. Романчук О. Розлади спектру аутизму у запитаннях і відповідях. Львів : Свічадо, 2001. 128 с.

32. Синьов В.М. Психолого–педагогічні засади інклюзивної освіти аутичних дітей. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. пр. / за ред. В. М. Синьова*. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. № 22. Сер. 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. С. 415–419.

33. Синьов В.М. Шульженко Д.І. Інклюзивні проблеми дітей з аутистичним спектром порушень в загальноосвітній школі. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. пр. / за ред. В. М. Синьова*. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. № 32. Ч. 2. Сер. 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.

35. Федоренко М.В. Технології регуляції поведінки у дітей з розладами аутистичного спектру. *Психологічний часопис: збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка*. №1 (5). Вип. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2017. С. 53–65.

ПСИХОЛОГІЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Змістовий модуль 1. Основні напрямки психології спеціального виховання дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 1. Психологія спеціального виховання як галузь педагогічної спеціальної психології.

Психологічні проблеми виховання як цілеспрямованого процесу формування особистості. Класифікація виховних впливів, принципи організації виховного

впливу. Теорії виховання. Порівняльна характеристика формування особистості дітей з типовим розвитком та порушеннями інтелекту в процесі виховання.

Тема 2. Психологічне забезпечення розвитку, корекції та формування особистості в процесі виховання.

Визначення психологічної корекції, її сутність для психології спеціального виховання. Принципи та класифікація видів психологічної корекції у психології спеціального виховання. Теоретичні моделі психологічної корекції та виховного впливу на розвиток особистості дитини. Методологічні й теоретичні основи розробки психокорекційних та виховних технологій для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Тема 3. Психологічні механізми та сутність виховного процесу.

Психологічні механізми виховного процесу. Характеристика психологічної сутності та основних компонентів системи розвитку й формування особистості у виховному процесі.

Тема 4. Психологічні проблеми виховання як цілеспрямованого процесу формування особистості дітей з особливими освітніми потребами.

Психологічне забезпечення процесу виховання громадянської та національної культури особистості, її вихованості в дітей з порушеннями інтелекту. Розвиток інтелектуальної вихованості та культури мисленнєвої діяльності в дітей з порушеннями інтелекту у процесі розумового виховання. Психологічне забезпечення розвитку та корекції психомоторних функцій та рухової активності в дітей з порушеннями інтелекту в процесі фізичного виховання. Психологічні основи та структура процесу розвитку й корекції моральної вихованості дітей з порушеннями інтелекту, характеристика її компонентів.

Тема 5. Особистісно-орієнтоване виховання дітей з особливими освітніми потребами в сім'ї.

Психологічні параметри та умови виховання дітей з порушеннями інтелекту у сім'ї. Психологічна і соціальна допомога сім'ям у яких виховуються діти з порушеннями інтелекту.

Тема 6. Психологічне вивчення та корекція особистості дітей з особливими освітніми потребами. Основні завдання психолого-педагогічної діагностики особистості і колективу дітей з порушеннями інтелекту, їх характеристика. Вихованість учнів, її характеристика. Система самовиховання особистості.

Тема 7. Розвиток та корекція психічних пізнавальних процесів у дітей з особливими освітніми потребами засобами виховання.

Сутність та особливості розвитку та корекції культури мисленнєвої діяльності та морального переконування у дітей з порушеннями інтелекту засобами виховання. Основні методи формування культури мислення особистості та морального переконування в розвитку психічних пізнавальних процесів у дітей з порушеннями інтелекту засобами виховання.

Тема 8. Розвиток та корекція емотивної сфери та поведінки дітей з особливими освітніми потребами засобами виховного впливу.

Характеристика методів психологічного стимулювання діяльності дітей з порушеннями інтелекту. Сутність та зміст основних методів психолого-педагогічного стимулювання діяльності дітей з порушеннями інтелекту при розвитку та формуванні їх емотивної сфери та поведінки.

Тема 9. Психологічне забезпечення взаємодії вихователя і вихованця у процесі емоційного стимулювання.

Особливості, класифікація та характеристика методів психологічного емоційного стимулювання. Розвиток соціальної компетенції особистості дітей з порушеннями інтелекту засобами психологічного емоційного стимулювання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2019. 264 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / за ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К. : Просвіта, 2001. 416 с.
3. Вержиховська О. М. Формування особистісних якостей у розумово відсталих молодших школярів у позакласній виховній роботі: монографія. Кам'янець-Подільський: видавець Зволейко Д. Г. 2009. 228 с.
4. Вержиховська О. М. Теорія і спеціальна методика виховання дітей з вадами мовлення : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2013. 384с.
5. Вержиховська О.М. Спеціальна методика виховання дітей з тяжкими порушення мовлення : навчально-методичний посібник . 2-е вид., перероб. і доп. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. 272 с.
6. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. К. : Вища школа, 1997. 304 с.
7. Конопляста С.Ю., Сак Т.В. Логопсихологія / за ред. М.К. Шеремет. К. : Знання, 2010. 293 с.

Додаткова література

1. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник / укл. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К. : Каравела, 2012. 400 с.
2. Вікова психологія : хрестоматія : навчальний посібник / укл. Л.В. Долинська, Т.М. Лисянська та ін. К. : Каравела, 2014. 488 с.
3. Висоцька А.М. Основні напрямки виховної роботи з формування спеціальної поведінки дітей допоміжних шкіл-інтернатів : методичний посібник Черкаси: ЧОПОПШ, 2003. 31 с.
4. Методика навчання дітей 1-4 класів спеціальної школи : навч. посіб. / за ред. О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : Друк- Сервіс, 2011. 312 с.

5. Мiронова С.П. Корекційна психопедагогiка. Олiгофренопедагогiка. : пiдручник. Кам'янець-Подiльський : Кам'янець-Подiльський нацiональний унiверситет iменi Iвана Огiєнка, 2015. 312 с.
6. Омеляненко В. Л. Теорiя i методика виховання: навч. посiб. К. : Знання, 2008. 415 с.
7. Синьов В.М. Психологiя розумово вiдсталой дитини: пiдручник / укл. В.М. Синьов, М.П. Матвеева, О.П. Хохлiна. К. : Знання, 2008. 359 с.

Критерії оцінювання відповіді здобувача вищої освіти

Екзаменаційний білет складається із 3-х питань.

Оцінки з атестаційного іспиту зі спеціальної психології виставляє кожен член екзаменаційної комісії з кожного запитання у балах згідно з критеріями оцінювання за 100-бальною шкалою. Якість відповідей здобувача на додаткові запитання членів ЕК враховується при оцінюванні запитань екзаменаційного білета.

Після закінчення екзамену на закритому засіданні ЕК визначається середній бал оцінок членів ЕК з кожного запитання.

Підсумкова оцінка формується як середня з оцінок усіх присутніх членів комісії. Сума цих середніх балів переводиться в оцінку за національною шкалою.

Повторне складання комплексного кваліфікаційного екзамену для підвищення оцінки не дозволяється.

Виконання всіх екзаменаційних завдань є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за атестаційний іспит зі спеціальної психології.

Якщо здобувач вищої освіти отримав незадовільну оцінку на одному з етапів атестаційного іспиту зі спеціальної психології, екзаменаційна комісія приймає рішення про те, що він є неатестованим, про що в протоколі засідання екзаменаційної комісії робиться відповідний запис.

Здобувач вищої освіти, який отримав незадовільну оцінку на Атестації, відраховується з Університету. Здобувачеві вищої освіти видається академічна довідка встановленого зразка.

В умовах дистанційного навчання

Атестаційний іспит зі спеціальної психології в усній формі проводиться дистанційно в синхронному режимі у формі відеоконференції із забезпеченням гарантованої автентифікації здобувачів вищої освіти за допомогою Google Meet. Кафедра надсилає на корпоративну пошту здобувача вищої освіти покликання на відеоконференцію, що дозволяє приєднатися до неї. Здобувач вищої освіти в новій вкладці автентифікується в MOODLE, відкриває курс «Атестація», отримує білет, готує відповідь на питання білету та відповідає на них. Екзаменаційна комісія обговорює оцінки відповідей здобувачів вищої освіти та повідомляє їх здобувачам вищої освіти. Після закінчення атестації відеоконференція завершується.

Критерії оцінювання відповіді здобувача вищої освіти на атестаційному іспиті зі спеціальної психології

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	0-35	Здобувач вищої освіти: 1. Не відповів на основні запитання, відмовився відповідати на додаткові. 2. Наявне виразне негативне ставлення до професійної діяльності.
	36-60	Здобувач вищої освіти: 1. Не відповів на запитання екзаменаційного білету, а лише на окремі додаткові питання членів ЕК. 2. Свої думки не аргументує, прикладів не наводить. 3. Не виявляє знань ні основної, ні додаткової літератури. 4. Професійна самооцінка завищена; потреба у професійній діяльності не сформована.
Середній (репродуктивний)	61-74	Здобувач вищої освіти: 1. У своїй відповіді виявляє знання і розуміння основного матеріалу програми комплексного кваліфікаційного екзамену, проте окремі теми відтворює із значними прогалинами. 2. Вміє аргументувати висловлені думки, проте не виявляє при цьому достатньої самостійності, а обмежується, головним чином, наслідуванням підручника та лекцій викладачів. 3. Ілюструє деякі положення теоретичного матеріалу прикладами. 4. Всієї обов'язкової спеціальної наукової літератури, рекомендованої НМК дисциплін не засвоїв, але із змістом кількох основних праць обізнаний. 5. Вміє робити аналіз педагогічних фактів, проте при цьому допускає окремі помилки, які виправляє з допомогою викладача. 6. Професійна самооцінка близька до адекватної, готовність до роботи за фахом невиразна.
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	75-89	Здобувач вищої освіти: 1. Відповів на всі питання, в т.ч., й додаткові, проте з окремими неточностями. 2. Вміє самостійно аргументувати основні теоретичні положення, які він викладає у своїй доповіді, проте іноді потребує навідних питань для аргументації. 3. Ілюструє наведені у відповіді думки потрібними прикладами, причому не тільки запозиченими з підручника, а й підібраними самостійно. 4. Зіставляє теоретичні відомості з потребами педагогічного процесу. 5. Виявляє знання обов'язкової спеціальної наукової літератури. 6. Професійна самооцінка в основному адекватна, наявна готовність до роботи за фахом.

Високий (творчо- професійний)	90-100	Здобувач вищої освіти: 1. Глибоко і докладно відповів на всі питання, в т.ч., поставлені йому членами ЕК. 2. Вміє самостійно аргументувати теоретичні положення. 3. Ілюструє наведені у відповіді думки потрібними прикладами, підібраними самостійно і запозиченими з підручника. 4. Уміло зіставляє теоретичні відомості із змістом педагогічної практики, зокрема, з питаннями освіти дітей з інтелектуальними порушеннями та корекційної роботи з ними. 5. У своїй відповіді виявляє знання обов'язкової і додаткової спеціальної наукової літератури, знання праць провідних педагогів-дефектологів, спеціальних психологів, логопедів, сучасних науковців. 6. У студента адекватна професійна самооцінка, сформована готовність до роботи за фахом.
--	--------	---

 С. Михальська

Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти на атестаційному іспиті зі спеціальної психології

Підсумкова шкала оцінювання

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою
90-100	A	10	відмінно
82-89	B	25	добре
75-81	C	30	
67-74	D	25	задовільно
60-66	E	10	
35-59	FX		незадовільно
34 і менше	F		

Завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Світлана МИХАЛЬСЬКА